

*Uroš Stanković, saradnik u nastavi
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

MILENKO VESNIĆ PRED PREKIM SUDOM ZA UČESNIKE U IVANJDANSKOM ATENTATU

Sažetak: *U radu je prikazan postupak koji je protiv Milenka Vesnića, pravnika, političara i diplomate, vođen pred Prekim sudom za učesnike u Ivanjdanskom atentatu. Norme koje su regulisale izgled postupka pred ovom ustanovom u dobroj meri su se razlikovale od onih koje su oblikovale redovna suđenja. Cilj autora je da pokaže u kom obimu i na koji način su ove dve vrste propisa primenjivane u postupku protiv Vesnića, kao i kako se to reflektovalo na njegov položaj pred Prekim sudom.*

Ključne reči: *Milenko Vesnić, Preki sud, Ivanjdanski atentat*

I

Milenko Vesnić je rođen u Dunišiću kod Sjenice 13. februara 1863. godine¹. Osnovnu školu je završio u Karanovcu (danas Kraljevo), a gimnaziju i prvu godinu Pravnog fakulteta Visoke škole u Beogradu. Dobivši državnu stipendiju, 1882. godine je školovanje nastavio u inostranstvu – Nemačkoj, Francuskoj, Velikoj Britaniji, Rusiji, Holandiji i Švedskoj. Pošto je na Pravnom fakultetu u Lajpcigu uspešno odbranio dve doktorske teze (iz Krivičnog i Međunarodnog javnog prava), stekao je zvanje doktora pravnih nauka (1888). Po povratku u zemlju kratko je obavljao dužnost dijurniste Ministarstva inostranih dela (1890), da bi potom došao na položaj sekretara srpskog poslanstva u Carigradu (1891). Godine 1893. je postao profesor Međunarodnog javnog prava na beogradskom

---

¹ Datumi u radu su navedeni prema julijanskom kalendaru.

Pravnom fakultetu. Katedru je privremeno zamenio mestom ministra prosvete u vladi Save Grujića (1893-1894). Kratko vreme se nalazio na položaju srpskog poslanika u Rimu (1900–1901). Poslaničko mesto u Parizu je dobio tri godine kasnije (1904). Diplomatsku službu je nakratko prekinuo 1906. godine, kada je imenovan za ministra pravde u kabinetu Nikole Pašića, ali se već krajem iste godine vratio u Francusku. Kao član finansijske komisije za naplatu ratne štete od Turske, igrao je zapaženu ulogu pri zaključenju Londonskog mirovnog ugovora (potpisanog po završetku Prvog balkanskog rata, 30. maja 1913. godine). Diplomatski renome mu je doneo i članstvo u jugoslovenskoj delegaciji na mirovnoj konferenciji u Versaju (nakon Prvog svetskog rata, 18. januara – 28. juna 1919. godine). Kruna Vesnićeve političke delatnosti je dolazak na funkciju predsednika vlade Kraljevine SHS, u maju 1920. godine. Smatrajući da je svoj zadatak uspešno izvršio podnošenjem nacрта ustava, raspisivanjem i sprovođenjem izbora za Ustavotvornu skupštinu, u februaru sledeće godine (1921) zauvek je napustio jugoslovensku političku scenu i ponovo otišao u glavni grad Francuske. Umro je 28. maja 1921. godine u Parizu.

Plodno stvaralaštvo Milenka Vesnića proteže se na sfere prava i vanpravnih nauka (posebno istorije), a u ovim dvama oblastima se istakao i prevodilačkim radom. Bio je saradnik mnogih naučnih i publicističkih časopisa, kako u zemlji, tako i u inostranstvu².

II

Dvadeset četvrtog juna 1899. godine je izvršen neuspešni atentat na bivšeg kralja, a tada komandanta aktivne vojske Milana Obrenovića. Izvršilac je bio Đura Knežević, rodom iz Risovca kod Bihaća, bivši kasapski i ribarski momak, vojnik i vatrogasac, koji je nedugo nakon učinjenog dela uhvaćen pri pokušaju da prepliva Savu. Na prvom saslušanju je kazao kako su ga na izvršenje atentata nagovorili penzionisani pukovnik Vlajko Nikolić, činovnik beogradske opštine Petar Kovačević, likeradžija Mihailo Dimić, šabački okružni načelnik Živko Andelić, restorater na železničkoj stanici u Bukureštu Antonije Urošević i nepoznato lice koje mu je pred-

---

² O Vesnićeovom opusu vidi: Odrednica *Milenko Vesnić* (M. Arsić), *Srpski biografski rečnik*, Novi Sad 2005, str. 168-169; M. Novaković, *D-r Milenko Vesnić*, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, knjiga 5, broj 3 (1910), Beograd 1910, str. 161-168; R. Vesnić mlađi, *Dr Milenko Vesnić, gransenjer srpske diplomatije*, Beograd 2008, str. 32, 34, 47, 56, 57, 58, 63, 68, 77, 78, 84, 123, 124, 145, 146, 148, 149, 257, 261, 418, 480, 536; Pismo Milenka Vesnića Ljubomiru Stojanoviću od 7. novembra 1899. godine. Arhiv SANU 12275/4.

stavljeno kao Petar Karadorđević. Iako se među imenovanim podstrekačima nije našao nijedan radikal, na neke od najviđenijih članova Radikalne stranke je pala sumnja da su organizatori atentata. Među tim članovima se našao i Milenko Vesnić.

Istraga povodom izvršenog atentata je počela već 24. juna³. Jedan od ciljeva istrage je bilo i obezbeđenje dokaza, a kako je njih između ostalog bilo moguće pribaviti pretresima stana i lica, policija je pribegla sprovođenju ove dve radnje procesne prinude. Vesnićeve stan je pretresen dva puta, a sam osumnjičeni jednom.

Prvi pretres stana je izvršen 24. juna. Izvršio ga je član Kvarta (misli se na Kvart vračarski, primedba U. S) N. Obradović, po naredbi Uprave grada Beograda⁴. Pronađena je samo jedna sumnjiva stvar - brošura *Pet godina na srpskom kraljevskom dvoru*, napisana na nemačkom jeziku i potpisana pseudonimom „jedan diplomata“⁵.

Nenadležan za vršenje pretresa, član Kvarta je za to dobio nalog od nadležnog organa – Uprave grada Beograda (čl. 19, st. 1, t. 2 i 77 ZPSKD). Osumnjičeni je vrlo verovatno prisustvovao pretresu svog stana (čl. 81, st. 2 ZPSKD). U prilog tezi o njegovom prisustvu navodimo deo Vesnićevo iskaza sa prvog saslušanja. Govoreći šta je radio na dan atentata, osumnjičeni je između ostalog napomenuo da se oko 23. 30 časova, okončavši posetu prijatelju, doktoru Nikolajeviću, vratio kući „gde ga je **posle** (podvukao U. S) i zatekla vlast i sprovela u Upravu“⁶. Vesniću nisu

³ Istragu iz Zakona o postupku sudskom u krivičnim delima (u daljem tekstu: ZPSKD, 1865) ne treba shvatiti u savremenom značenju te reči. Dok istraga prema današnjem krivičnoprocesnom zakonodavstvu čini sastavni deo prethodnog krivičnog postupka, ona predviđena ZPSKD bi pre spadala u pretkrivični postupak, jer se sastojala od otkrivanja krivičnih dela, pronalaženja njihovih učinilaca, obezbeđenja dokaza, pretresanja stana i lica i sl. Ekvivalent savremene istrage u ZPSKD bi bilo isleđenje, pošto se ono sprovodilo protiv lica kome je stavljen na teret bar jedan osnov podozrenja (čl. 117 ZPSKD). Treba, međutim, napomenuti da ZPSKD nije dosledan u razlikovanju istrage i isleđenja, što donekle otežava definisanje njihovog karaktera.

⁴ Delokrug Uprave grada Beograda je odgovarao onom koji su u unutrašnjosti Srbije imala okružna načelstva – obavljala je policijske, administrativne, komunalne, saobraćajne, građevinske i druge poslove lokalnog značaja. Kvartovi su bili njena odeljenja za pojedine delove prestonice (napomena U. S).

⁵ Protokol pretresa No 16963 od 24. juna 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu* 86/5.

⁶ Kr. ispit okrivlj. Dr Milenka Vesnića kao saučesnika po delu izvršenog atentata nad Nj. V. Kraljem Milanom 24. juna 1899. god. No 15929 od 30. juna 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu* 86/20; Vesnić, *nav. delo*, str. 154-155. Ali, zapisnik drugog pretresa osporava taj zaključak, jer je pisar Kvarta vračarskog Milan M. Đujić (koji je izvršio pretres) na njemu naznačio da je „oduzete stvari **zajedno sa g. Vesnićem** (podvukao U. S) predao g. Jovanu Trpeziću, članu Uprave grada

pokazani Upravin nalog (čl. 77 ZPSKD) i zakonom potkrepljeno rešenje za vršenje pretresa (čl. 73, st. 2 ZPSKD). Osumnjičeni nije, u skladu sa članom 76 ZPSKD, pre početka pretresa pozvan da sumnjive stvari sam preda. Pretresu nisu prisustvovali dvojica građana kao svedoci (protivno odredbi čl. 81, st. 2 ZPSKD). Nepoznato nam je da li je primerak spiska oduzetih stvari predat Vesniću (čl. 81, st. 4 ZPSKD).

Policija je drugi put pretražila Vesnićev stan 25. juna u 2.30 časova. I ovaj pretres je izvršen po nalogu Uprave grada Beograda. Nađeni su pismo „sumnjive sadržine“, koje je general i srpski poslanik u Petrogradu Sava Grujić uputio Vesniću i koncept telegrafске čestitke Nikoli Pašiću povodom izlaska iz zatvora.⁷

Uprava je i ovog puta nalogom poverila vršenje pretresa pisaru. Noćni pretres, načelno zabranjen u čl. 79, st. 1 ZPSKD, mogao bi se opravdati postojanjem vanrednog slučaja koji ne trpi odlaganje (čl. 79, st. 2 ZPSKD). Međutim, vršenjem noćnog pretresa bez prisustva mesnog kmeta ili „poznatijeg činovnika“ pisar se oglušio o naredbu člana 79, stava 2 ZPSKD. Do saznanja o ostalim povredama zakonskih odredbi dolazimo posredno. Ako pođemo od osnovane pretpostavke da je Vesnić u trenutku vršenja drugog pretresa već bio lišen slobode, s lakoćom možemo da uočimo koje su se pisareve radnje protivile ZPSKD. Samim tim što osumnjičeni nije bio u stanu, nisu mogli ni da mu budu pokazani nalog i rešenje o pretresu, niti da bude pozvan da sumnjive stvari sam preda. Ni ovom pretraživanju Vesnićevog stana najverovatnije nisu prisustvovali dvojica svedoka, jer se na zapisniku o izvršenom pretresu potpisao samo pisar. Opaska pisara Đujića o sadržini Grujićevog pisma upućuje nas na zaključak da je pisar sporno pismo prethodno otvorio i pročitao, što se takođe dogodilo bez svedoka (čl. 82 ZPSKD). Za predaju zapisnika osumnjičenom važi nedoumica spomenuta u analizi prvog pretresa.

Beograda“. Protokol pretresa stana Dr Milenka Vesnića profesora izvršenog između 24-25. juna t. god. a u 2 ½ sata po ponoći a po telegrafskoj naredbi iz Uprave grada Beograda, No 15984. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 8/6/9*. Prva teza se ipak čini logičnijom, jer je malo verovatno da bi osumnjičeni za izvršenje atentata bio ostavljen na slobodi dva sata nakon prvog izvršenog pretresa, pogotovo što je već prilikom tog pretresa pronađena jedna sumnjiva stvar.

⁷ U polemici sa *Srpskom zastavom* (organom Liberalne stranke) oko toga da li je 1885. godine iz Bugarske (gde je posle Timočke bune bio u emigraciji) nekome u Rusiji poslao pismo kojim pledira za svrgavanje s vlasti dinastije Obrenović u cilju realizacije bugarskih interesa u Makedoniji, Pašić je rekao da je „u prošlosti bio protiv kralja Milana“. Zbog te izjave ga je beogradski prvostepeni sud 20. maja 1898. godine osudio na 9 meseci zatvora. Vođa radikala je iz zatvora izašao 7. juna 1899. godine. Vidi: S. Jovanović, *Vlada Aleksandra Obrenovića II*, Beograd 1931, str. 8 = reprint Beograd 1990, str. 19.

Sam Vesnić je pretresen takođe 25. juna, najverovatnije odmah po dolasku u stan, jer se iz spiska oduzetih stvari vidi da je sačinjen „u stanu Dr Milenka Vesnića ovd. u Beogradu“. Osumnjičenom su oduzeti zlatni sat Roma, br. 20874, novčanik (u kome su se nalazili 4 novčanice - dve od 10 i dve od jednog dinara, 0, 65 dinara u niklu i 2 mađarske poštanske marke) i zelenkasta kožna torba sa pismima obične sadržine⁸.

Nema razloga da ne verujemo kako je otvaranje i čitanje pisama izgledalo kao na drugom pretresu stana. Zapisnik o pretresu lica sadrži jedan formalan nedostatak. Nedostaju opisi osumnjičenog i njegovog odela, koje je prema članu 139, stav 1 ZPSKD ovaj dokument morao da ima.

Mada su podaci o pretresima dosta oskudni, imamo dovoljno argumentata da zaključimo kako je istražna vlast u više navrata nezakonito postupila. Najeklatantniji nezakoniti postupak je vršenje pretresa u odsustvu osumnjičenog i svedoka, što je moglo da rezultira podmetanjem inkriminišućih stvari u Vesnićeve stan. Sem toga, tajnost pretresa je svojevrsna indicija da je način izvršenja pretresa još više odstupao od slova ZPSKD.

Kao što je napred rečeno, Vesnić je već nakon prvog pretresa stana odveden u pritvor. Zakonska utemeljenost te mere se, bar sa formalne strane, ne može dovesti u pitanje. Veleizdaju (čl. 87 Krivičnog zakonika iz 1860. godine, u daljem tekstu: KZ), krivično delo za koje je Vesnić bio osumnjičen, KZ je svrstao u zločine⁹, a osumnjičeni za zločine su morali da budu pritvoreni (čl. 131 KZ). Međutim, pravo osumnjičenog da pre pritvaranja ili 24 sata nakon njega bude saslušan, nije ispoštovano (čl. 130 a ZPSKD). Dokaz za to je datum naznačen na zapisniku prvog Vesnićevog saslušanja – 30. jun. Ako se ta činjenica dovede u vezu sa dužnošću islednika da za svako saslušanje načini poseban zapisnik (čl. 154, st. 3 ZPSKD), zaključak o kršenju prava osumnjičenog postaje gotovo neoboriv. Zaključci o trećem segmentu pritvaranja, uručenju zakonski obrazloženog rešenja o stavljanju u pritvor osumnjičenom (čl. 131, st. 4 ZPSKD), odlikuju se nešto manjim stepenom konsekvantnosti. Gotovo je izvesno da je Vesniću na početku prvog pretresa stana usmeno saopšteno da će biti lišen slobode kao saučesnik u delu atentata na kralja Milana, ali rešenja o stavljanju u pritvor, po svemu sudeći, nije bilo¹⁰.

⁸ Spisak oduzetih stvari prilikom pretresa Dr Milenka Vesnića ovd. i njegovog stana No 15984 od 25. juna 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/7*.

⁹ Zločini su prema članu 1, stav 2 KZ bili krivična dela za koja je zaprećena kazna smrti, robije ili zatočenja.

¹⁰ Vesnić, *nav. delo*, str. 154.

Pošto ZPSKD nije regulisao samo postupak pritvaranja, već i pritvorski tretman, nalazimo za nužno da se rečju, dvema i na njega osvrnemo. Otpočinjući ličnu odbranu na glavnom pretresu, Vesnić se požalio da mu je „ovaj zatvor bio težak, pretežak“¹¹. Osnovanost ove žalbe potkrepljuje radikal dr Đoka Nikolić, koji je muke pritvorenikâ nekoliko godina kasnije opisao Vladanu Đorđeviću, predsedniku Vlade u vreme Ivanjdanskog procesa. Na jednom mestu tog opisa nailazimo na detalj da je Vesnić ležao na patosu pritvorske ćelije i iz sveg glasa vikao „Vode!“¹² Bilo je i suprotnih tvrdnji o postupanju prema okrivljenom u pritvoru. U sklopu nastojanja da obori iskaze nekadašnjih pritvorenika o torturi koja je nad njima sprovedena i ujedno odbrani režim čije je bio oličenje, Vladan Đorđević je u drugoj knjizi svog polumemoarskog dela *Kraj jedne dinastije* (1906) doneo izveštaj doktora Fridriha Pfajfera (Friedrich Pfeiffer) švajcarskom *Neue Züricher Zeitung*-u, u kome Nemač prenosi da mu je Milenko Vesnić rekao kako se prema njemu u pritvoru ponašaju korektno¹³.

Ne znamo da li su pritvorenikove muke bile uvećane i okivanjem (čl. 140 ZPSKD), ali Nikolićevo i Vesnićevo kazivanje su više nego dovoljni da konstatujemo kako vlast nije ispunila obavezu iz člana 136 ZPSKD - da sa licima koja su do pritvaranja bila dobrog vladanja postupaju „sa svim mogućim pošteđenjem ličnosti i časti“. Ovakvo postupanje prema Vesniću je, nema sumnje, imalo za cilj da natera osumnjičenog na priznanje krivice.

III

Pošto je pretresima prikupljen dovoljan dokazni materijal, isleđenje je moglo da počne. Premda je član 127 ZPSKD propisivao da policijska vlast mora da izda obrazloženo rešenje o pokretanju isleđenja, takvo rešenje u izvorima ne nalazimo, iz čega se osnovano može zaključiti da nije ni bilo izdato.

---

¹¹ *Večernje novosti*, 16. septembar 1899. godine.

¹² Jovanović, *nav. delo*, str. 403 = reprint Beograd 1990, str. 14.

¹³ V. Đorđević, *Kraj jedne dinastije II*, Beograd 1906, str. 561. Postoji mnogo razloga zbog kojih bi se Đorđevićevi navodi vrlo teško mogli uzeti za merodavne. Navešćemo samo neke od njih. Začuđuje lakoća kojom je doktor Fajfer navodno dobio odobrenje da poseti okrivljene. No, čak i ako ih je posetio, vrlo je malo verovatno da bi oni u prisustvu žandarma mogli da mu se požale na mučenje. Doktor Pfajfer je živeo u Beogradu i ne deluje nimalo verovatno da bi stranoj štampi slao izveštaj koji može da ga kompromituje u očima srpske vlasti, koja je novinske napise o isleđenju vrlo pomno pratila.

Najvažniji deo isleđenja su bila saslušanja okrivljenog. Vesnić je 4 puta saslušan – 30. juna, 30. jula, 2. i 5. avgusta.

Tridesetog juna Vesnića je saslušao islednik Vasilije Simić. Zapisnik tog saslušanja nas obaveštava da je ono izvršeno u prisustvu građana (tzv. svedoka saslušanja), ali njihove potpise, koji bi to prisustvo potvrdili, ne vidimo¹⁴. „Ispit“ je započeo opštim pitanjem, tj. utvrđivanjem identiteta. Okrivljeni se predstavio kao Milenko Vesnić, star 36 godina, bivši profesor Velike škole, neoženjen i neosuđivan, napomenuvši da nije osuđivan ni u Zaječarskoj (tj. Timočkoj) buni ni Čebinčevoj aferi¹⁵. Ova Vesnićeva napomena je zanimljiva zbog toga što član 143, stav 1 ZPSKD među identitetskim pitanjima ne navodi ona koja se odnose na konkretne osude, već samo osuđivanost uopšte. Verovatno je okrivljeni smatrao da će mu naglašavanje neučestvovanja u ova dva po radikale kompromitujuća događaja koliko-toliko olakšati položaj u postupku.

Otpočinjući sa „stvarnim“ pitanjima (onima koja su se odnosila na krivično delo) islednik uopšte nije pitao okrivljenog da li zna zašto se uzima na odgovor (što je prema čl. 143, st. 2 ZPSKD morao da učini), već postavio okrivljenom pitanje da li je išta, ikada i od koga čuo u vezi sa pripremom ili izvršenjem atentata i zatražio od njega da kaže gde se nalazio pre, posle i za vreme tog događaja. Smatramo da je navođenje reči „od koga“ doprinelo da pitanje postane kaptopiozno, jer podrazumeva da je okrivljeni čuo za pripremu atentata.¹⁶ Stoga je pitanje trebalo podeliti na

---

¹⁴ Dvadeset osmog juna je na snagu stupio Zakon o prekom sudu (u daljem tekstu: ZOPS), koji je u članu 2 islednim vlastima dozvoljavao da se u postupku ne pridržavaju određenih normi ZPSKD, među kojima su bile i one o obaveznom prisustvu dvojice građana saslušanjima (čl. 28 i 141, st. 1 ZPSKD). Primena ovih propisa bi u uslovima postojanja prekog suđenja, prema tome, bila isključivo akt „dobre volje“ islednika.

¹⁵ Čebinčeva afera, poznata i pod imenom Čebinčeva zavera, je događaj iz maja 1894. godine. Karadorđevićevski agent Mihailo Čebinac, preduzetnik iz Kraljeva, je uhvaćen na železničkoj stanici u Beogradu pri pokušaju da pređe u Austro-Ugarsku. Prilikom pretresa kod njega je pronađen dnevnik sa zabeleškama o navodnim sastancima sa nekim članovima Radikalne stranke, na kojima su kovani planovi o zbacivanju s vlasti kralja Aleksandra Obrenovića i dovođenju na presto dinastije Karadorđević. Osim Čebinca, u maju su uhapšeni i pritvoreni radikali Ranko Tajić, Sima Đaković i Aleksa Žujović, a u septembru je ista sudbina snašla i Dobru Ružića, Kostu Dinića, Acu Stanojevića i Đorđa Novakovića, takođe članove Radikalne stranke. Afera je dobila sudski epilog u decembru iste godine, kada su svi optuženi osuđeni na 2 godine zatvora, osim Jaše Nenadovića i Đorđa Novakovića, koji su oslobođeni optužbe usled nedostatka dokaza. Vidi: S. Jovanović, *Vlada Aleksandra Obrenovića I*, Beograd 1929, str. 285-290 = reprint Beograd 1990, str. 268-273.

¹⁶ Ni ZOPS ni ZPSKD nisu izričito zabranjivali postavljanje kaptopioznih pitanja. U članu 145, stavu 1 ZPSKD kao osnovnom koji se odnosio na materiju postavljanja pitanja stajalo je da ona treba da budu „jasna, razgovetna i opredeljeno položena“. Ipak, mišljenja

dva dela, od kojih bi se jedan odnosio na saznanja okrivljenog o atentatu, a drugi na izvore tih saznanja.

Nakon što je okrivljeni odgovorio na prvo pitanje, od Vesnića je zatraženo da kaže je li solidaran sa fizičkom i novinarskom borbom koju je Radikalna stranka vodila protiv vladaoca, njegovog doma i državne vlasti. Primećujemo da se drugo pitanje ni tematski ni hronološki ne naslanja na prvo. Isti taj odnos, čini nam se, postoji i između trećeg (da li je Vesniću poznato da je Glavni odbor Radikalne stranke 28. maja 1898. godine održao tajnu sednicu, na kojoj je razmatrano da se narodu preporučí otkazivanje dobrovoljnog plaćanja poreza) i četvrtog pitanja (je li Vesnić ikada učestvovao u sednici Glavnog odbora sa savetujućim glasom, kad i u kojoj prilici). „Greh“ četvrtog pitanja nije samo nepostojanje veze sa trećim, već i problematična formulacija. Ta problematičnost je otelotvorena u kaptioznosti sintagme „kad i u kojoj prilici“ koja polazi od toga da je okrivljeni već dao pozitivan odgovor na prvi deo pitanja. Zbog toga bi i ovo pitanje, baš kao i prvo, moralo da bude pretvoreno u dva.

Pošto je dobio negativan odgovor na pitanje da li se Vesnić nalazio u političkoj prepisci s nekim od „političkih ljudi“, islednik je kazao okrivljenom da vlast ima saznanja kako je on preko Blaže Petrovića-Njegoša (brata od strica crnogorskog kneza Nikole) uputio generalu i bivšem poslaniku u Petrogradu Savi Grujiću¹⁷ pismo političke sadržine i pozvao ga da saopšti sadržinu tog pisma. Time je nesumnjivo iskoristio pravo iz čl. 146 ZPSKD, da okrivljenog suoči s dokazom koji ga tereti. I sledeći postupak islednika bismo mogli da podvedemo pod primenu te mere. Nezadovoljan odgovorom na postavljeno pitanje, Simić je Vesniću pročitao Grujićevo rečenicu, „...neutešna je slika stanja stvari u Srbiji kakvu ste mi u vašem pismu predstavili...“, i rekao okrivljenom da iskreno predstavi sadržinu pisma.

Na samom kraju saslušanja Vesniću su radi raspoznavanja pokazani Grujićevo pismo i Pašićev telegram (čl. 150 ZPSKD). Zapisnik nam, u

---

smo da je član 147 tog zakona, koji je predviđao da okrivljenog „nije slobodno navoditi na priznanje...**drugim prinudnim sredstvima**“ ostavlja dovoljan prostor da se postavljane kaptioznog pitanja oceni kao nezakonito.

¹⁷ Grujić je 25. juna bio opozvan s poslaničkog mesta. Izgleda da je za opoziv trebalo da zahvali svom pismu pronađenom kod Vesnića. Naime, kralj Aleksandar u pismu Dragi Mašin od 25. juna 1899. godine kaže: „... Kod Vesnića je nađeno jedno pismo Save Grujića gde užasno grdi sve... zbog takve grdne neiskrenosti ja sam to ruskoj vladi saopštio i njega sam zbacio sa poslanstva i oduzeo mu čin đenerala...“ Arhiv Srbije, *Zbirka Vojislava Jovanovića-Maramboa*, f. 77/8. Ta vest je doprla i preko Save i Dunava, pa je pronalazimo i u listu *Branik*, organu vojvodanskih liberala. *Branik*, 1. jul 1899. godine.

skladu sa čl. 154, st. 2, predočava kada je saslušanje završeno – 17. 10 časova. Ako je verovati istom spisu, njegova sadržina je pročitana Vesniću, a okrivljeni je potpisom potvrdio vernost zabeleženog (čl. 155 ZPSKD).

Uočljiva su 2 propusta vezana za okončanje saslušanja i sastavljeni zapisnik. Poslednje pitanje nije glasilo „imate li još šta da navedete u svoje opravdanje“ (čl. 154, st. 5 ZPSKD), a na zapisniku nisu opisani Vesnić i njegovo odelo (čl. 154, st. 6 ZPSKD)

Mesec dana kasnije, 30. jula, Vesnić je izveden pred islednika Savu Đukića. Đukić je od okrivljenog zahtevao da objasni citat iz Grujićevog pisma „...*narod apatično posmatra izvođenje prevrata, malo pohvalno za potomke onih junaka što glave zalagaše za oslobođenje Srbije...*“

Islednik je, koristeći se „pogodnošću“ koju mu je ZOPS u članu 2 pružio, saslušao Vesnića bez prisustva svedoka saslušanja. Na samom saslušanju, ako je suditi prema zapisniku, nije bilo nepravilnosti. One se pojavljuju na kraju saslušanja i u formi zapisnika, i to u gotovo identičnom obliku kao mesec dana ranije. Jedina razlika se ogleda u tome što ovog puta na zapisniku nije bilo ni vremena završetka saslušanja. Međutim, i te kako je vredan pomena jedan propust neposredno vezan za saslušanje, ali napravljen tek po njegovom okončanju. Islednik nije udovoljio Vesnićevom zahtevu da se od Save Grujića pribavi njegovo pismo ili, ako to nije moguće, o njegovoj sadržini saslušaju bivši poslanik u Petrogradu ili Blažo Petrović–Njegoš. Mišljenja smo da se islednik time ogrešio o čl. 129 ZPSKD, koji je nedvosmisleno govorio da se povodom tvrdnji koje okrivljeni iznese u svoju odbranu **mora** (podvukao U. S) sprovesti istraga.

Treće saslušanje je takođe izvršio Sava Đukić. Tema tog saslušanja su bile brošure koje napadaju kraljeve Aleksandra i Milana, od skora štampane u inostranstvu. Đukić je želeo da zna je li Vesnić učestvovao u pisanju i rasturanju tih tekstova ili ih čitao.

Ovo saslušanje se neznatno razlikuje od prethodnog. Okrivljenom je radi raspoznavanja pokazana brošura *Pet godina na srpskom kraljevskom dvoru*. Pored toga, Vesnić je autorstvo spisa stavljenog mu na teret pripisao izvesnom Breznicu, bivšem činovniku Ministarstva inostranih dela, ali ni ovaj njegov navod nije imao za rezultat pokretanje istrage.

Na četvrtom, poslednjem saslušanju Vesnić je morao da se pravda za telegram na francuskom jeziku pronađen u njegovom stanu, na kome je pošiljalac potpisan imenom „*Emil*“, a kao primalac naznačen izvesni *Lung* iz Beča.

Prvi islednikov izlazak iz zakonskih okvira je drugo postavljeno pitanje. Ono je glasilo: „Jeste li npr. nekoga na strani izveštavali da je Pašić

izdržao zatvor, **i kakav je bio taj vaš izveštaj, i pod kojim ste ga imenom izveštavali, da li pod svojim ili kakvim drugim, psevdonomim?**“ (podvukao U. S)¹⁸. Ne treba posebno isticati da je podvučena formulacija kapciozna i da je preduslov za postavljanje pitanja o sadržini izveštaja i načinu na koji je potpisan priznanje okrivljenog da je tog izveštaja bilo. Osim toga, u dilemi smo da li je postavljanje ovog pitanja umesno sa logičkog stanovišta. Razlog za to je što smatramo da je obuhvaćeno prvim pitanjem („Jeste li povodom Pašićevog izlaska iz zatvora bili u prepisci s nekim iz inostranstva, van Srbije?“).

No, tu se postavljanje pitanja nelogičnim redosledom ne završava. Posle pitanja koje se odnosilo na izveštaj, Vesnić je upitan kako potpisuje pisma koja šalje u inostranstvo ili nekom listu, da li pod svojim imenom ili psevdonomim. Smatramo da je ovo pitanje trebalo postaviti na početku saslušanja, jer po smislu nesumnjivo predstavlja uvod u ono koje mu je prethodilo (!!!). Sledeće pitanje je zapravo bilo suočenje okrivljenog s dokazima; islednik je predočio Vesniću da je u njegovim hartijama pronađen sporni telegram i pozvao ga da kaže je li taj telegram njegov. Ne osporavamo suočenje, ali mislimo da ga je trebalo smestiti nakon Vesnićevog negativnog odgovora na pitanje koje se odnosilo na prepisku s inostranstvom.

Završetak saslušanja i zapisnik imaju iste nedostatke kao drugo i treće Vesnićevo pojavljivanje pred islednikom.

Ni nakon četvrtog saslušanja nije bila sprovedena istraga o Vesnićevim tvrdnjama. Poricanje okrivljenog da je telegram njegov moralo je da dovede do angažovanja veštaka grafologa, jer je član 69 ZPSKD bio jasan: „**Ako se što ima dokazati kakvim pismenom, koje obvinjeni ne priznaje za istinito, onda će se sredstvom veštaka činiti sravnjivanje rukopisa sa nesumnjenim rukopisom obvinjenog, a može se obvinjenom dati da pred isledovateljem ili veštacima nekoliko reči napiše**“ (podvukao U. S). To se, međutim, nije desilo. Islednik nije našao za shodno da proveriti ni izjavu okrivljenog da mu je telegram doneo neki prijatelj, kako bi proverio je li ispravno napisan na francuskom.

Posmatrajući koliko su se saslušanja odužila, ne možemo da se otmemo utisku da je Preki sud morao ex officio da reaguje i ministra pravde obavesti o ovom odugovlačenju (čl. 27 ZPSKD). Objašnjenje zbog čega se to nije dogodilo treba tražiti u karakteru ove ustanove, Vesnićevoj partijskoj pripadnosti i zainteresovanošću Dvora za ishod procesa.

---

¹⁸ Saslušanje Milenka Vesnića No 17034 od 5. avgusta 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/36*.

Na prvi pogled je vidljivo da se Simić i Đukić nisu previše obazirali na obavezu utvrđivanja materijalne istine, uzakonjenu u članu 5 ZPSKD, niti okrivljenog saslušavali „s jednakom revnošću kako o onome što ga obvinjuje, tako i o onome što ga opravdava“ (čl. 142 ZPSKD). Obavljajući saslušanja u odsustvu svedoka, doveli su u pitanje čak i privid objektivnosti isleđenja. Zanemarivanje elemnatarnih krivičnoprocesnih načela je bilo jasan pokazatelj u kom smeru će se postupak dalje kretati.

Način života okrivljenog je mogao imati uticaja na visinu izrečene kazne (dobro vladanje je prema čl. 59, st. 4 KZ spadalo u olakšavajuće okolnosti), pa je od Suda opštine beogradske zatraženo uverenje o Vesnićevom vladanju (čl. 90 ZPSKD). Prema tom uverenju, izdatom 6. avgusta 1899. godine, Vesnić je bio dobrog vladanja i sirotog imovnog stanja¹⁹.

Istog datuma, 6. avgusta, islednik je dao nalog da se putem pravne pomoći od Uprave grada Beograda zatraži odgovor na pitanje je li brošura *Pet godina na srpskom kraljevskom dvoru* u Srbiji zabranjena²⁰. Nejasno nam je zbog čega je to učinio tek posle nešto više od mesec dana od pokretanja isleđenja. Imajući u vidu da je član 29 ZPSKD propisivao da se isleđenje neće sprovesti, a već započeto isleđenje prekinuti ako krivično delo ne postoji, nameće nam se pitanje kako je moguće najpre celo jedno saslušanje posvetiti inkriminisanom spisu, a tek potom proveravati da li je njegova sadržina kažnjiva? Ovu dilemu ne treba posmatrati samo sa metodološke, već i pravne tačke gledišta. Vođenjem isleđenja povodom brošure za koju se uopšte nije znalo da li predstavlja krivično delo isledna vlast je postupila protivno načelu *nullum crimen sine lege*, koje je i KZ u članu 2 prihvatio. Pozitivan odgovor na postavljeno pitanje, koji je Uprava poslala 7. avgusta, nije mogao čak ni da „zakrpi“ islednikov propust, jer je naknadna konvalidacija manljivih radnji, kao što znamo, institut građanskog a ne krivičnog prava. Olak prelazak preko načela legaliteta zaslužuje najviše mesto na lestvici nezakonitosti u postupku isleđenja.

Poslednja prepreka na putu ka podizanju optužnice je bilo odobrenje ministra unutrašnjih dela (jer je gonjenje za krivična dela iz čl. 91 b KZ moglo da bude preduzeto samo po tom odobrenju). U cilju otklanjanja te prepreke islednik je 10. avgusta pismenim putem zamolio ministra Đorđa Genčića da odobri Vesnićevu predaju Prekom sudu. Genčić je pozitivno

¹⁹ Uverenje Suda opštine beogradske No 5619 od 6. avgusta 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/15*.

²⁰ Nalog islednika Save Đukića od 6. avgusta 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/5*.

odgovorio na islednikovu molbu 14. avgusta²¹. Put ka optužnici je sada bio otvoren.

Optužnica protiv Milenka Vesnića je podignuta 19. avgusta. Na teret su mu stavljeni izvršenje krivičnih dela uvrede vladaoca, pozivanja na nepokornost zakonima (čl. 92 KZ) i posedovanje zabranjene brošure, koja je sadržala uvrede na račun kralja i člana kraljevskog doma.

Radnju izvršenja krivičnog dela uvrede vladaoca predstavljale su tri rečenice iz Grujićevog pisma Vesniću od 9. maja 1899. godine, koje su glasile: „*Neutešna je slika stanja stvari u Srbiji kakvu ste mi je u vašem pismu predstavili, ali na žalost ona je verna. Energija za utvrđivanjem novoga režima vidi se nije još popustila. Narod apatično podnosi izvođenje prevrata, malo pohvalno za potomke onih junaka, koji glave zalagaše za oslobođenje Srbije*“²². Iz ovih rečenica se, prema isledniku, videlo da je Vesnić u pismu Grujiću označio dolazak na vlast tadašnje vlade kao izvođenje prevrata, čime je omalovažio kraljevu ustavnu prerogativu da postavlja ministre i razrešava ih dužnosti (čl. 99 Namesničkog ustava). Dokaz o izvršenju krivičnog dela je Vesnićevo priznanje da je bivšem poslaniku u Rusiji poslao pismo koje je moglo da izazove ovakav odgovor.

Čestitati slobodu Nikoli Pašiću, čoveku koji je bio osuđen za uvredu kralja Milana, a uz to s odobravanjem propratiti njegov izlazak iz zatvora i diskreditovati državnu vlast, znači javno hvaliti krivično delo. Javnim hvaljenjem krivičnog dela Vesnić je pozvao na nepokornost zakonima. Kao dokaz o izvršenom delu služi telegram-čestitka pronađen u stanu okrivljenog.

Autor brošure *Pet godina na srpskom kraljevskom dvoru* se na tri mesta (str. 17, 19 i 21) uvredljivo izražava o kraljevima Aleksandru i Milanu. No kako autor nije poznat, u skladu sa čl. 31 Zakona o štampi (1881) kazniće se onaj kod koga je zabranjeni spis pronađen, tj. Vesnić²³.

---

²¹ Odobrenje ministra unutrašnjih dela No 17823 od 14. avgusta 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/13*.

²² Optužnica protiv Milenka Vesnića No 17102 od 19. avgusta 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/38*.

²³ To što nije mogao da pronađe nijedan dokaz koji bi Vesnića povezao sa atentatom na kralja Milana nije smetalo islednom sudiji i državnom tužiocu Vasiliju Simiću da ga ipak spomene u optužnici podignutoj za krivično delo veleizdaje (kojom su bili obuhvaćene perjanice Radikalne stranke, kao što su Nikola Pašić, Kosta Taušanović, Stojan Protić, Ljubomir Živković, Aca Stanojević, Ivan Pavićević i Milan Đurić). Vesniću je pripisana uloga indirektnog podstrekača atentata. Tu ulogu Vesnić je, prema tužiocu, vršio pišući za stranu štampu članke koji su kraljeve Milana i Aleksandra prikazivali u negativnom svetlu i time stvarali atmosferu za njihovo uklanjanje. Optužnica za krivično delo ve-

Nije potrebna detaljna analiza optužnice da bismo zaključili kako je ona u celini bila besmislena i tragikomično inskonstruisana. Počecemo od krivičnog dela uvrede vladaoca. Islednikovo objašnjenje da se izrazom „izvođenje prevrata“ napada dolazak na vlast Đorđevićeve vlade, a time istovremeno vređa kralj, koji postavlja i razrešava ministre, u velikoj meri prelazi granice najrastegljivije moguće kvalifikacije. Još dalje od tih granica odlazi obrazloženje da Grujićeve rečenice, koje su, na kraju krajeva, plod njegovog subjektivnog utiska, dokazuju da je Vesnić izvršilac krivičnog dela jer je on svojim pismom naveo generala da tako odogovori. Stvari ne stoje bolje ni sa krivičnim delom nepokornosti zakonima. Konstatacija da čestitika povodom izlaska iz zatvora nije ništa drugo do hvaljenje krivičnog dela u potpunosti odgovara modelu iz prve kvalifikacije. Najzad, ni tačka optužnice koja se odnosi na spornu brošuru nije ništa manje diskutabilna. Prema članu 31 Zakona o štampi za sadržinu spisa odgovarali su njegov autor i odgovorni urednik (ako je reč o novinskom članku), ali ne i onaj kod koga je taj spis pronađen. Sem toga, u pomenutom zakonu se nigde ne spominje da će se to lice smatrati autorom kada je on nepoznat (logička osnovanost takve pretpostavke je, razume se, još manja). Uz to, široj javnosti nije bilo nepoznato čije je delo inkriminisana brošura – pomenutog Breznica, koga je, kao što smo videli, i sam Vesnić na trećem saslušanju imenovao kao tekstopisca. Stavićemo primedbu i na nedovoljnu određenost pravne kvalifikacije za ovo delo. Iako je u brošuri pronašao 3 uvredljiva mesta, islednik nije dao kvalifikaciju za svaku od njih pojedinačno, već samo konstatovao kako su kažnjiva po članu 91 b, stavovima 1 i 2 KZ. Takav postupak nije bio u duhu člana 21 Zakona o štampi, koji je propisivao da će **svaka** (podvukao U. S) uvreda naneta kralju, kraljici, prestolonasledniku ili kraljevskom domu biti kažnjena zatvorom od 2 meseca do 5 godina.

Podizanjem optužnice isleđenje je okončano. Izlaganje o njemu završili bismo upućivanjem prekora isledniku zbog još jednog postupka protivnom ZPSKD. Radi se o prekoračenju roka za predaju okrivljenog sudu. Naime, prema članu 156, stav 2 ZPSKD okrivljeni je morao da bude predat sudu odmah po dobijanju odobrenja ministra unutrašnjih dela. Ne bi se moglo reći da je rok od čak 5 dana, koji je protekao od dobijanja odobrenja do podizanja optužnice i predaje Vesnića sudu, odgovarao značenju te reči. Tako se isleđenje završilo isto onako kako je započelo i teklo - nezakonito.

---

leizdaje No 17108 od 20. avgusta 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivasnjdanskom atentatu 147/266.*

Podnošenje optužnice Prekom sudu je označilo početak stavljanja pod optužbu. Isledni sudija i državni tužilac Lazar Josimović je prihvatio islednikovu optužnicu 19, a Preki sud o sopstvenoj nadležnosti i stavljanju pod optužbu odlučio 20. avgusta²⁴. U rešenju je naznačeno kako je Preki sud po razmotrenju akata optužbe stekao uverenje da ima dovoljno dokaza o postojanju krivičnih dela i Vesnićevoj krivici, pa se stoga oglašio nadležnim i odlučio da se okrivljeni stavi pod sud i u pritvor. Za datum glavnog pretresa je odredio 15. septembar²⁵.

Ni državni tužilac ni Preki sud nisu na zadovoljavajući način obavili svoje delove posla u vezi sa stavljanjem pod optužbu. Državnom tužiocu, čiji je zadatak prema ZOPS bio da otklanja nedostatke u optužnicama, promakla je nepotpuna tačka optužnice. Preki sud je u donetom rešenju na nekoliko mesta znatno odstupio od zakonskih tekstova. Prvo takvo odstupanje je prihvatanje sopstvene nadležnosti za dela izvršena pre stupanja na snagu ZOPS (pismo Grujiću je upućeno pre 9. maja, a telegram Pašiću 7. ili 8. juna 1899. godine), što je Preki sud prema članu 21 tog zakona mogao da učini jedino ako se ona u tom trenutku zateknu nesvršenim²⁶. Zatim, Preki sud se uopšte nije izjasnio o ispunjenosti formalnih pretpostavki za stavljanje pod optužbu (drugim rečima, nije rešio pitanja: da li radnje okrivljenog spadaju u krivična dela i, ako spadaju, jesu li zastarele ili „drugim oklonostima zaglađene“ - čl. 161, st. 1 ZPSKD; ima li dovoljno indicija za stavljanje pod optužbu i postoje li osnovi isključenja krivice – čl. 161, st. 3 ZPSKD; i postoji li odobrenje ministra unutrašnjih dela za suđenje – čl. 161, st. 4 ZPSKD). S druge strane, obrazlažući odluku da okrivljenog stavi pod optužbu, Preki sud je naveo kako „postoji dovoljno dokaza da je Milenko Vesnić krivac“ što nam mnogo više liči na meritorno odlučivanje o krivici nego razmatranje formalne strane optužnice. Rešenje je sadržalo odluku da

---

²⁴ Postupak stavljanja pod optužbu je prema ZOPS izgledao ovako: isledna vlast je optužnicu podnosila Prekom sudu, koji ju je prosleđivao državnom tužiocu. Ako bi optužnica bila „u osnovi dobra“, državni tužilac ju je, s eventualnim izmenama, ponovo vraćao Prekom sudu. U slučaju da nije, sam je sastavljao novu (čl. 10). Po ponovnom primanju optužnice Preki sud je odmah odlučivao o nadležnosti. Pozitivna odluka o nadležnosti saopštavana je optuženom i odmah bi bio održan glavni pretres. O negativnoj odluci su obavestavani i optuženi i državni tužilac, koji je „svagda“ podnosio žalbu Kasacionom sudu (čl. 11). Preki sud je bio dužan da žalbu u roku od 3 dana pošalje Kasacionom sudu (čl. 12), koji je morao „najbrže“ da reši je li žalba osnovana i potom svoje rešenje dostavi Prekom sudu (čl. 13).

²⁵ Rešenje Prekog suda No 532 od 20. avgusta 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/40*.

²⁶ Ovde se ne misli na nesvršena krivična dela, već na nezavršene krivične postupke. Terminom *delo* je krivični postupak označen i u ZPSKD.

optuženi bude pritvoren, ali se o okivanju nije izjašnjavalo (čl. 164 ZPSKD). I na kraju, termin određen za održanje glavnog pretresa je protivrečio ZOPS, jer je čl. 11 tog zakona propisivao da će se glavni pretres održati čim se Preki sud oglasi nadležnim.

Stavljanje pod optužbu, vremenski mnogo kraće nego isleđenje, ne zaostaje mnogo za njim kada je u pitanju kvantitet nepravilnosti. Uključivši se u postupak, Preki sud je pošao islednikovim stopama.

Rešenje o stavljanju pod optužbu je Vesniću saopšteno 23. avgusta. Optuženi je potpisom potvrdio prijem tog akta i izrazio želju da ga pred Prekim sudom brane Milan Mostić i Milan St. Marković²⁷.

IV

Glavni pretres je održan zakazanog dana, 15. septembra. Sednica je počela čitanjem optužnice. Potom su pročitana 2 zapisnika o pretresima Vesnićeovog stana. Nakon toga je došao red na ličnu odbranu optuženog.

Započinjući odbranu, Vesnić je istakao da se od pre nekoliko godina nalazi u položaju čestite devojke na čiju se čestitost napada i naveo nekoliko tih napada²⁸. Izlazak pred sud vidi kao priliku da se opravda od neosnovanih optužbi.

Iz Engleske, gde je završio školovanje, doneo je dva nauka. Prema prvom, vladalac je neodgovoran. Njegove akte premapotpisuju ministri, pa čak i ukaze o postavljanju i razrešenju ministara potpisuje predsednik vlade. Prema tome, uvreda vladaoca nije moguća. Nije imao ni ličnih motiva da vređa kralja – on ga je postavio za ministra prosvete i doveo na mesto profesora Velike škole, za kojim je žudeo ali mu je bilo nedostižno. Od vladara je dobio i čin rezervnog oficira. Na dvoru je prisustvovao ne samo zvaničnim, nego i intimnim zabavama i ručkovima. Vladalac ga je nebrojeno puta odlikovao, pa čak i ove godine, rekavši mu kako ceni njegov rad. Dakle, kralj mu ničim nije dao povoda za postupke navedene u optužnici.

Drugi nauk je osećanje dužnosti. Ono u srpskom narodu skoro da ne postoji. To osećanje je hteo da razvije među omladinom, a njime se rukovodio u odnosima sa kraljem. Od 1893. godine vladaocu je čestitao rođendan. Kad bi se kralj vraćao iz inostranstva, on se uvek upisivao u knjigu po-

---

²⁷ Zapisnik o saopštavanju rešenja o stavljanju pod sud i u pritvor Milenku Vesniću No 562 od 23. avgusta 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/16*.

²⁸ O tim napadima vidi: *Večernje novosti*, 16. septembar 1899. godine.

setnicu. Kada se u inostranstvu nalazio u istom mestu gde i kralj, išao je da ga dočeka na železničkoj stanici i upisivao se u knjigu posetnicu. Uopšte, u njegovom dosadašnjem životu ne može se naći ništa što bi ukazivalo na to da se prema vladaocu nije odnosio s dužnim poštovanjem.

Priznao je da je preko Blaže Petrovića–Njegoša uputio pismo Savi Grujiću. U nameri da pomogne prijatelju, objasnio je Grujiću da je Petrović izgubio srpsku subvenciju zbog animoziteta koji predsednik vlade Đorđević gaji prema njemu. Ujedno je zamolio generala da Petroviću ne otežava dobijanje ruske subvencije. Ali, u pismu nije bilo izraza kojima se nanosi uvreda kralju Milanu²⁹. Ono je sadržalo osvrt na političke prilike u Srbiji od kako njom upravlja Đorđevićeva vlada. Naveo je kako je bilo pokušaja da se radikali i Dvor zbliže, ali su ti pokušaji osujećeni. Tema pisma su bile i glasine da je kralj Milan rekao trgovcu Dimitriju Ćirkoviću „vi ste, gospodine Ćirkoviću riđ čovek, a zna se da riđ ljudi dockan sede, pa ćete i vi osedeti, a radikali neće doći na vladu“, a Milanu Radenkoviću iz Jagodine kako „radikalima neće na bolje doći sve dok se budu povodili za Nikolom Pašićem, Kostom Taušanovićem i Ljubom Živkovićem“. Kratko se osvrnuo i na događaj od 22. februara 1898. godine³⁰. Pisao je i o stanju u Radikalnoj stranci, koje je opisao kao letargično i apatično, dodajući da su letargija i apatija posledica nedostatka vođe. Sve u svemu, iz Grujićevog odgovora se ne vidi da je optuženi u svom pismu vređao kralja. Naprotiv, vidi se da je zauzimao drugačije stanovište od onog na kome su se nalazili čelni ljudi stranke, Stojan Protić i Ljuba Živković. Predsednik Prekog suda je, u skladu sa ovlašćenjem iz čl. 207 ZPSKD, zatražio da se pročita jedan akt isleđenja – Grujićevo pismo.

Čestitao je Nikoli Pašiću izlazak iz zatvora i izrazio želju da njegova sloboda bude zatočnica građanskih i političkih vrlina, ali smatra da se za to ne ide ni pred običan, a kamoli preki sud. Opisao je Pašićeve vrline i patriotizam, uz napomenu da se na čestitku odlučio upravo zbog tih vrlina radi-

---

²⁹ Primećujemo da Vesnićeva odbrana nije pratila navode optužnice. Razlog za to je svakako odredba člana 18 ZOPS, kojom je Preki sud oslobođen obaveze da optuženom i njegovom braniocu, na njihov zahtev, da na uvid optužnicu i druge akte isleđenja (čl. 187 st. 1 ZPSKD). Tako je praktično izlazak na glavni pretres bio Vesnićeva prva prilika da se upozna sa sadržinom optužnice.

³⁰ Milovan Milovanović (1863-1912), jedan od prvaka Radikalne stranke, je tokom 1897. i 1898. godine napadao kralja Milana u francuskom dnevnom listu *Tan (Temps)*. Ne želeći da propusti dvorski svečani prijem povodom šesnaeste godišnjice proglašenja Srbije za kraljevinu, a istovremeno se plašeći kraljeve reakcije na njegovu pojavu, naumio je da se u Dvoru pojavi preobučen u oficirsku uniformu. Kralj Milan ga je, međutim, tokom smotre oficira prepoznao, verbalno napao i isterao iz dvora. Vidi: D. Đorđević, *Milovan Milovanović*, Beograd 1962, str. 50.

kalskog vođe i dugogodišnjeg poznanstva s njim³¹. Nepravedno je što se u čak dva krivična dela koja mu se stvaljaju na teret po još jedno lice pojavljuje kao saizvršilac (radi se o Savi Grujiću, koji mu je poslao pismo s inkriminiranim izrazima, i profesoru Ljubomiru Stojanoviću, čiji potpis je takođe stajao na čestitki Pašiću, primedba U. S), a on jedini odgovara. Najbolji dokaz da čestitka ne sadrži ništa kažnjivo je to što je na njoj potpisan i Ljuba Stojanović (koji je Vesniću i rekao da napiše telegram i obojicu ih potpiše na njemu), a Vesnić svakako ne bi podvalio prijatelju potpisujući ga na pismenu kojim vređa kralja.

O depeši na francuskom jeziku optuženi je kazao sledeće: nju mu je dao jedan prijatelj kako bi proverio da li je ispravno napisana. Dogovorili su se da Vesnić ispravljenu depešu vrati prijatelju iste večeri u *Imperijalu*³². No kako optuženi nije imao vremena da to učini, telegram je ostao kod njega i tu pretresom pronađen. Tekst je vrlo loše napisan, a on francuski tako nije pisao ni pre 10 godina. Predsednik Prekog suda je naložio da se pročita prevod telegrama.

Braneći se od tačke optužnice koja mu je na teret stavljala brošuru *Pet godina na dvoru kralja Srbije*, Vesnić je rekao da kao javni radnik, publicista i profesor Velike škole može da nabavlja tekstove kakve želi. Osim toga, njegova dužnost kao profesora i javnog radnika je da u Evropi brani Srbiju od napada, a to može da čini jedino ako u rukama ima ono što se u inostranstvu piše protiv Srbije. O ovom spisu je napisao čak i kratak referat u časopisu *Delo*³³. Uz sve to, brošura napada radikale pa čak i samog Vesnića, a zvuči nelogično da bi optuženi rasturao tekst u kome je i sam izložen napadima.

Branilac optuženog Milan St. Marković je istakao da je njegov klijent svojim radom stekao simpatije celog evropskog naučnog sveta. Dodao je da bi te simpatije bile još veće da je svet bio u prilici da čuje Vesnićevu odbranu pred Prekim sudom. Smatrao je da se o sadržini Vesnićevog pisma, pošto nije pronađeno, može suditi samo na osnovu iskaza optuženog. Pot-

³¹ Beogradske *Večernje novosti*, bliske Liberalnoj stranci, i *Zastava*, organ vojvođanskih radikala, preneli su kako je Vesnić u svojoj odbrani spomenuo da je Pašić u Pešti „vršio vrlo veliku misiju između kralja Aleksandra i kralja Milana“ i stajao iza „prvoaprilskog događaja“ (misli se na 1. april 1893. godine, kada je kralj Aleksandar zbacio dvočlano namesništvo – Jovana Ristića, vođu Liberalne stranke i generala Jovana Belimarkovića, i prevremeno se proglasio punoletnim, primedba U. S). Vidi: *Večernje novosti*, 16. septembar 1899. godine; *Zastava*, 19. septembar 1899. godine.

³² Beogradski hotel, okupljašte političara, naročito liberala (primedba U. S).

³³ Književni časopis koji je u mesečnim sveskama izlazio u periodu 1894-1899. i 1902-1914. godine. U njegovom uredništvu su se nalazili mahom istaknuti radikali (napomena U. S).

puno se složio s Vesničevom odbranom od optužbe za nepokornost zakonima i napomenuo da takva optužba posle Pašićevog pomilovanja nema smisla³⁴. Isti stav je zauzeo o klijentovom objašnjenju telegrama na francuskom jeziku, uz dopunu da on Vesniću ne može da bude stavljen na teret tim pre što nije poslat. Molio je Preki sud da ima u vidu kako intelektualni poslenici, u koje se ubraja i Vesnić kao profesor Državnog (ustavnog) prava³⁵, često dobijaju brošure koje nisu poručili. Odbranu je završio izricanjem stava da su obesnaženi svi navodi optužnice, te je zatražio od Prekog suda da optuženog proglasi nevinim (čl. 241 ZPSKD).

Pre prelaska na završne reči optužbe i odbrane pročitani su Vesnićevi iskazi iz postupka isleđenja.

U završnoj reči državni tužilac je ostao pri optužbi, a Vesnić pri odbrani. Time je glavni pretres okončan, a sudsko veće se povuklo iz sudnice radi većanja o presudi.

„Većanje“ nije dugo trajalo. Sudije je posetio upravnik grada Beograda Rista Bademlić i preneo im telefonsku naredbu kralja Milana da Vesnić „po svaku cenu“ bude osuđen na 2 godine zatvora³⁶. Prekom sudu je tako preostalo da pronade obrazloženje za već napisanu presudu.

Presuda je pročitana u javnom sudskom zasedanju istog dana.

Preki sud je „našao“ da je optuženi kriv samo za nanošenje uvrede kralju Milanu. Do tog ubedenja Preki sud je došao zbog Vesnićevog priznanja iz postupka isleđenja da je u pismu Savi Grujiću izrazio nezadovoljstvo „današnjim stanjem i sistemom vladavine dr Vladana Đorđevića“, uzgred „tendenciozno“ navodeći kako taj sistem podržava kralj Milan, iz čega se jasno vidi namera optuženog da kraljevog oca izloži „mrzosti i prezrenju“. Ta namera postaje još jasnija ako se uzme u obzir da je čestitao izlazak iz zatvora Nikoli Pašiću, čoveku koji je bio osuđen upravo za uvredu kralja Milana.

---

³⁴ Pašić je pomilovanjem iz 1889. godine oslobođen krivičnog gonjenja za učešće u Timočkoj buni (primedba U. S).

³⁵ Očigledna omaška branioca, jer je Vesnić, kao što smo videli, predavao Međunarodno javno pravo.

³⁶ Telegram ruskog otpravnika poslova u Beogradu Nelidova (Nelidovъ) zameniku ministra inostranih poslova Lamsdorfu (Vladimir Nikolaevič Lamsdorf) No 69 od 29. septembra 1899. godine. Arhiv Vnešneji politiki Rossii, f. P. 1899, str. 2689-2696; fot. Arhiv Istorijskog instituta f. II, 103/55. Navedeno prema A. Radeniću, *Progoni političkih protivnika u režimu Aleksandra Obrenovića 1893-1903*, str. 805-806; Vesnić, *nav. delo*, str. 167. Krunski svedok ovog događaja je zapisnik Vesnićevog prvog saslušanja, na kome su plavom bojicom podvučene Vesnićeve rečenice iskorišćene za osudu. Vidi: Kr. ispit okrivlj. Dr Milenka Vesnića kao saučesnika po delu izvršenog atentata nad NJ. V. Kraljem Milanom 24. juna 1899. god. No 15929 od 30. juna 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/25*.

Kako Prekom sudu nije pošlo za rukom da dođe do Vesnićevog pisma, o njegovoj sadržini je sudio na osnovu iskaza optuženog. Kako se iz tog iskaza nije videlo da je Vesnić vređao kralja Aleksandra, optuženi je za ovo krivično delo pušten ispod suđenja (čl. 250, tačka a ZPSKD)³⁷.

Brošuru *Pet godina na srpskom kraljevskom dvoru* optuženi je, prema sopstvenom priznanju, nabavio 1895. godine, a sva dela uvrede vladara i člana kraljevskog doma izvršena do 1. januara 1897. „predata su zaboravu“ amnestijom kralja Aleksandra od istog datuma. Sem toga, izmena člana 31 Zakona o štampi stupila je na snagu nakon što je Vesnić nabavio spis (1898). Iz ovih razloga Preki sud je pustio optuženog ispod suđenja i za uvrede iz brošure.

Vesnić je osuđen na 2 godine zatvora i naknadu troškova postupka (čl. 322 i 328 ZPSKD)³⁸. Preki sud je kao olakšavajuće okolnosti uzeo u obzir priznanje i dobro vladanje, a kao otežavajuću to što je Vesnić „kao inteligentan čovek i bivši profesor Velike škole dužan da odaje najveću poštu vladaroc i njegovom domu, a ne da omalovažava“³⁹.

Sudija Tasa Kuzmanović je na zapisniku presude napisao izdvojeno mišljenje. Smatrajući da Vesnić inkriminisanim rečenicama nije naneo uvredu kralju Milanu, jer jedna iz druge ne proističu kao „logične posledice“, posebno što su izrečene kao odgovori na različita pitanja, Kuzmanović je glasao za proglašenje optuženog nevinim. Ali ostavši u manjini, potpisao je presudu⁴⁰.

³⁷ Sud je optuženog puštao ispod suđenja: kada delo ne postoji ili nije kažnjivo (čl. 250, t. a ZPSKD) ako je zastarelo ili drugim okolnostima zaglađeno (čl. 250, t. b ZPSKD), ukoliko se za njega može suditi samo po odobrenju nadležne vlasti ili privatnoj tužbi, a odobrenja ili tužbe nema (čl. 250, t. v ZPSKD) i u slučaju da privatni tužilac u toku postupka odustane od tužbe, a za delo se goni samo po privatnoj tužbi (čl. 250, t. g ZPSKD).

³⁸ Prema režimskim *Malim novinama* i listu trojedičkih Srba *Srbobranu*, Vesnić je po izricanju presude počeo da se prepire s predsednikom Prekog suda oko toga kada je govorio o nemoralnosti Đorđevićevog kabineta i tražio da se sastane sa svojim braniocem. Predsednik mu je to odobrio, ali pod uslovom da se Vesnić i Marković sastanu u zgradi Prekog suda, i to u prisustvu državnog tužioca. Vidi: *Male novine*, 15. septembar 1899. godine; *Srbobran*, 21. septembar 1899. godine.

³⁹ Zanimljivo je da ni u jednom izvoru ne nalazimo i olakšavajuće i otežavajuću okolnost. Dok se olakšavajuće spominju u dnevnoj štampi, otežavajuću srećemo u prepisu presude. Vidi: *Male novine*, 15. septembar 1899. godine; *Večernje novosti*, 16. septembar 1899. godine; *Srbobran*, 21. septembar 1899. godine; Presuda Prekog suda za varoš Beograd i okrug podunavski po krivici Milenka Vesnića, biv. prof. Vel. Škole. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/2*.

⁴⁰ Presuda Prekog suda za varoš Beograd i okrug podunavski po krivici Milenka Vesnića, biv. prof. Vel. Škole. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/4*.

Razlog donošenja ovakve presude je više nego jasan – radi se o naredbi kralja Milana. Iz toga sledi da je pravna analiza presude sasvim izlišna. No kako bismo pokazali kakve nedostatke je presuda imala zbog izvršenja naredbe, ipak ćemo je analizirati. U fokusu analize naći će se odnos presude i optužbe, faktička utemeljenost odlukâ Prekog suda o uvredi kralja Milana i brošuri, ubedljivost obrazloženja i odmerena kazna.

Između optužbe i presude ne postoji podudarnost. Optužnica je teretila Vesnića za uvredu nanetu kralju Milanu u brošuri *Pet godina na srpskom kraljevskom dvoru*, a Preki sud je optuženog osudio za uvredu iz postupka isleđenja. ZPSKD je ostavljao mogućnost sudovima da radnji optuženog daju drugačiju pravnu kvalifikaciju i presude za prekvalifikovano delo (čl. 209 i 245), ali ne i da menjaju činjenični sklop te radnje. Ta nepodudarnost dobija još tragičniju dimenziju kada vidimo da o tobožnjoj uvredi na glavnom pretresu nije raspravljano, čime je optuženom uskraćeno ustavno pravo na odbranu⁴¹. Najtragičnija je ipak bila činjenica da je ovim postupkom Prekog suda Pandorina kutija grubih povreda zakona tek otvorena.

Nema nikakve dileme da radnja optuženog okarakterisana kao uvreda kralja Milana nije predstavljala krivično delo, što možemo jasno da vidimo ako se nakratko vratimo na prvo saslušanje. Vesnić je na tom saslušanju, odgovarajući na jedno od pitanja islednika, rekao kako je **moгуće** (podvukao U. S) da je u pismu Grujiću napisao da Vladana Đorđevića podržava kralj Milan (!!!). Osakaćivanje Vesnićeovog iskaza radi dobijanja rečenice koja će poslužiti za opravdanje presude je, nema sumnje, najfrapantnija povreda zakona u celom postupku. Stepent frapantnosti je najbolji pokazatelj koliko je Preki sud morao da zaobiđe zakon da bi prokrio put ka koliko-toliko razumnom obrazloženju presude.

Obrazloženje osuđujuće presude deluje vrlo neubedljivo čak i ako prihvatimo gornju verziju Vesnićeovog iskaza. Objašnjenje da iz izraza „smatram sistem uprave dr Vladana Đorđevića nemoralnim i štetnim“ i „dr Vladana podržava kralj Milan“ proizlazi da je optuženi hteo da uvredi kralja Milana izgleda nam kao školski primer izvlačenja iz konteksta, jer su te dve rečenice bili odgovori na različita pitanja⁴². Čestitka Pašiću,

---

⁴¹ Čl. 26 Ustava je glasio: „Niko ne može biti suđen dok ne bude saslušan ili drugim zakonim načinom pozvan da se brani“.

⁴² ZPSKD je, usvojivši formalnu dokaznu teoriju (čl. 220-239), u članu 225, stav 1 pod v) naglašavao da priznanje može biti korišćeno kao dokaz samo ako ga je optuženi izrekao spontano, a ne kao odgovor na postavljeno pitanje. ZOPS (čl. 15) je derogirao ovu odredbu, navodeći da će Preki sud suditi i izricati presude na osnovu savesti i ubedenja stečenog iz ukupnog izvidaja i prikupljenih dokaza (navedeni zakon je, dakle, prešao na sistem slobodne ocene dokaza). Bez obzira na to što u okolnostima postojanja ZOPS ova-

umesto da pojača temelje na kojima počiva obrazloženje, čini ga još neubedljivijim, prvenstveno zbog toga što dodirne tačke između nje i Vesnićevog „dela“ nisu vidljive; pored toga, konstatacija da pozdravljanje Pašićevog izlaska iz zatvora govori o sklonosti optuženog da vređa kralja Milana bazira se na istom principu kao objašnjenje koje treba da učvrsti – izvlačenju iz konteksta.

Jedno nekorektno navođenje Vesnićevog iskaza je išlo u njegovu „korist“. Kao što je napred rečeno, Preki sud je pustio Vesnića ispod suđenja za izradu uvredljive brošure, obrazlažući to puštanje izjavom optuženog da je spis nabavio pre vladaočeve amnestije iz 1897. godine. Međutim, Vesnić je na trećem saslušanju samo rekao da je pre 3–4 godine **štampana** (podvukao U. S) knjižica *Pet godina na dvoru kralja Srbije*, ali ne i da je on tada došao do nje⁴³. Takva interpretacija Vesnićevog iskaza, naravno, nije rezultat naklonosti Prekog suda prema optuženom, već nastojanja da se kazna uklopi u zadati okvir. Kako ni najmanje nije uticala na visinu kazne, diskusija o njoj je nesvrishodna.

Ionako vrlo sumorna slika procesa donošenja presude postaje još sumornija kada joj pridružimo „odmeravanje“ kazne. Otežavajuću okolnost stavljenu na teret optuženom – lično svojstvo („inteligentan čovek i bivši profesor Velike škole“) KZ nije poznavao, jer se u članu 65 tog zakona (koji taksativno navodi otežavajuće okolnosti) ne spominje. I visina izrečene kazne je, u najmanju ruku, podložna diskusiji. Član 66 KZ je, naime, ovlastio sud da u slučaju istovremenog postojanja olakšavajućih i otežavajućih okolnosti u svakom konkretnom slučaju proceni koje pretežu i shodno tome donese presudu. Izricanje zakonskog maksimuma za delo u kome „krivicu“ optuženog ublažavaju dve olakšavajuće, a otežava samo jedna otežavajuća okolnost (koje uz to nema u zakonu) izaziva čuđenje. Ali možda se baš u tom čudnom postupku krije odgovor na pitanje zašto na prepisu presude ne srećemo priznanje i dobro vladanje. Zakonski maksimum, kao i privid zakonitosti u odmeravanju kazne uopšte, bilo je mnogo lakše opravdati pred budućim generacijama ako na prepisu postoji samo jedna „otežavajuća okolnost“.

Nismo skloni da poverujemo da je Tasa Kuzmanović imao drugačije viđenje o „krivici“ optuženog od ostalih sudija. Zaista je teško poverovati da bi se Kuzmanović usprotivio kralju Milanu i time samog sebe preporučio za proganjanje. Bliže nam je shvatanje da je i navode-

---

kvo „priznanje“ nije predstavljalo smetnju za donošenje osuđujuće presude, njegovo korišćenje kao dokaza izmiče logici.

⁴³ Naknadni ispit Milenka Vesnića, biv. profesora V. Škole No 17023 od 2. avgusta 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanjdanskom atentatu 86/32*.

nje izdvojenog mišljenja trebalo da posluži stvaranju lažne slike o nepristrasnom suđenju.

Između presude s jedne i zakona i logike postojao je zaprepašujućiji jaz. Apsurd otvoren isleđenjem zatvoren je donošenjem više nego tragi-komične presude.

V

Vesnić nije u potpunosti izdržao dvogodišnju zatvorsku kaznu. Amnestijom kralja Aleksandra od 12. jula 1900. godine, oslobođena su od kazne sva lica osuđena na zatvor pred Prekim sudom za učesnike u Ivanj-danskom atentatu, bez obzira na to da li su još na slobodi ili već izdržava-ju kaznu. Iako nije mogla Vesniću da vrati izgublenu godinu, amnestija mu je pružila makar delimičnu satisfakciju za skandaloznu presudu.

VI

Razmatrajući donešenu presudu rekli smo da je celishodno razma-trati jedino dubinu njenog odudaranja od zakona i logike. Izgled preo-stalih delova postupka - istrage, isleđenja i stavljanja pod optužbu teško da može da nas odvraća od proširivanja takvog zaključka na proces pro-tiv Vesnića kao celinu. Nesporno je, dakle, da je postupak uobičen po željama kralja Milana. Zbog toga ćemo preći na razmatranje razloga zbog kojih je komandant aktivne vojske želeo da i Vesnića vidi pred Prekim sudom i iza rešetaka. Građa koja se odnosi na postupak protiv Vesnića nam ne otkriva te razloge, ali se oni vrlo verovatno nalaze u optužnici za veleizdaju. Ona odaje da su Milovan Milovanović i Milen-ko Vesnić 1897. godine u stranoj štampi (naročito pariskom Tanu) „ot-počeli čitavu kampanju najbezobraznijih kleveta i perfidnih insinucija ne samo protiv NJ. V Kralja Milana, nego i protivu NJ. V. Kralja Alek-sandra i celog zakonitog stanja u Srbiji“⁴⁴. Ocu vladajućeg kralja „kle-vete i insinucije“ svakako nisu promakle, te je samo čekao pogodan trenutak kada će na Vesniću isprobati britki mač osvete. Odlična prilika za to ukazala mu se nakon neuspešnog Kneževićevog atentata. Kralj Milan je bio i suviše iskusan da bi je propustio; presudom Prekog suda je svaku Vesnićevu reč koja ga je imalo pogodila naplatio uz ogromnu kamatu.

---

⁴⁴ Optužnica za krivično delo veleizdaje No 17108 od 20. avgusta 1899. godine. Arhiv Srbije, *Preki sud za učesnike u Ivanj-danskom atentatu 147/266*.

*Uroš Stanković, Junior Assistant
Novi Sad School of Law*

Milenko Vesnic before the Martial Court for Ivanjdan (St. John's Day)⁴⁵ attempt

Abstract

Milenko Vesnic, lawyer, politician and diplomat, was tried before the Martial Court for Ivanjdan assassination. Legislation referring to the trials conducted by this establishment significantly differed from the acts that shaped ordinary criminal procedure. The author tends to show in what way and to what extent these two sorts of regulations were applied in proceedings against Vesnic and how it reflected defendant's position in trial.

Key words: Milenko Vesnic, Martial Court, Ivanjdan attempt

---

⁴⁵ Ivanjdan is a holiday celebrated by the Orthodox Church on July, 7 th (June 24 th Old Style), dedicated to Saint John's birth. It should not be mistaken for Jovanjdan, the date of the saint's martyry death (January, 20 th; January 7 th, Old Style), also remembered by the Church.